

Nazwa instytucji

Książnica Cieszyńska

Tytuł jednostki/Tytuł publikacji

Artykuł o wolnomularzach

Liczba stron oryginału

2

Liczba plików skanów

3

Liczba plików publikacji

3

Sygnatura/numer zespołu

TR 033.061

Data wydania oryginału

Ok. 1911

Projekt/Sponsor digitalizacji

Dofinansowano ze środków WPR Kultura+

Ministerstwo
Kultury
i Dziedzictwa
Narodowego.

NARODOWY
INSTYTUT
AUDIOWIZUALNY

KULTURA+

Digitalizacja

Frajmauři.

Nesčíslněkrát slyšíme nyní toto slovo. V klerikálních časopisech místo čertů, kteří po známém taškářském kousku Taxilově přece jsou drobatko diskreditováni, hrají hlavní roli zavilých nepřátel církve svobodní zednáři čili dle klerikální češtiny frajmauři. Židem a frajmaurem je dle nich každý, kdo jen trochu pozastavuje se nad klerikálním hospodářstvím.

Již v té klerikální terminologii je hodně drzosti a hlouposti. Klerikálové chtějí jménem „frajmauři“ buditi ve svých ovečkách hrůzu, vyvolati v mysli věřících svých představu nějakého tajného ukrutného spolku, který na pravověrné křesťany při nejmenším číhá jak onen lev řvoucí z písma, který obchází, hledaje koho by pozřel. Nebude tedy nemístno napsati několik slov o tom.

V století 18. bylo svobodné zednářství v plném rozkvětu, stalo se modou. Každý chtěl být „frajmaurem“ anebo aspoň se jím zdáti. Bylo to zcela pochopitelné. Barokní století, libující si v různých výstřednostech a kuriozitách našlo svůj výraz právě v svobodném zednářství s jeho symboly a obřady, napodobujícími dost kuriosně obřady katolické, které však měly sloužiti k obraznému vyjádření mravního obrození člověka a touhy po vyšším životě. Odmyslíme-li si nejasnost, romantism, podivné symboly a obřadnictví, je zednářství hnutím

v podstatě ethickým, jež vykonalo velmi mnoho dobrého, působilo blahodárně na probuzení ducha lidského, na vymanění se z područí Říma, a na umění výtvarné nebylo bez vlivu. Dnes ovšem zednářství působí dojmem anachronismu; svoje historické poslání již vykonalo a je jasno, že vzdělaný člověk 20. století nemůže již pohybovati se ani v modifikovaných formách z věku osmnáctého. Ale jako nepředpojatý kulturní historik uzná zásluhy protestantismu, byť dnes nemohl být předsvědčením evangelíkem, tak i zásluhy svobodných zednářů jsou nepopíratelné, byť jejich symboly atd. náležely dnes již minulosti.

V 18. věku bylo svobodné zednářství hotovou maníí. Kdo věděl, že čtyřhran znamená lož, nebo kdo dovedl pozdraviti přítele po způsobu zednářském stisknutím ruky a třemi hubičkami, myslel o sobě, že je moudřejší nežli všickni nefrajmauři. O zednářích se mluvilo všady, knihy a časopisy jsou plny zpráv o zednářích, illuminátech, ba i rozezkrucínech atd. Zednářská znaménka byla malována na obrazech, tesána na budovy, kreslena, ryta i malována na tabatěrky a ženské medailonky. Rozumí se, že většina těch sportsmanů ve frajmaurství, která ty krámy měla, nevěděla vůbec o zednářství ničeho. O zednářství disputovalo se všude — bylo to mlácení prázdné slámy; vznikly celé bibliotéky knih o tomto předmětu, po jejichž přečtení byl člověk zrovna tak moudrý jako dřív. Každý představoval si pode jménem „zednářství“ něco jiného, zednářství stalo se v očích lidí fanta-

stickou obłudou a proto není divu, že dodnes klerikální noviny straší své čtenáře místo čertem frajmaury. Tajnůstkářství zednářské k tomu také valně přispělo. Neboť čte-li dnes člověk kteroukoliv knížku o svobodných zednářích, nahlédne-li trochu do obrovské literatury zednářské, vidí brzy, že ta velká tajemství zednářská nebyla pranic zvláštního a že to vlastně žádná tajemství nejsou.

Původ svobodných zednářů dlužno hledati skutečně ve středověkých stavitelských korporacích; nádherné stavby, jež ze středověku se zachovaly, svědčí dostatečně, jak vysoce umělecký duch vládl v těchto sdruženích stavebních, již v Anglii zvali se „svobodní zedníci“ (free masons). Působením otce anglické renaissance Jonesa byla tato sdružení prodchnuta duchem humanity, osvobozené od dogmat, oním duchem, který také vane ze spisů Komenského, jehož velké všelidské snahy byly mezi zednáři velmi vysoko ceněny. Od té doby přestává být zednářství pouze sdružením řemeslným a stává se hnutím nábožensko-ethickým, jelikož celá řada nadaných mužů, kteří nebyli stavebními řemeslníky, stává se členy zednářských loží pode jménem „přijatých bratří“.

Vlastní dějiny zednářství počínají od r. 1717, kdy Theofil Desaguliers, theolog, přírodovědec a matematik, anglikán Jakub Anderson a starožitník Jiří Payne spojili čtyři lože londýnské ve „velkou lož“, provedli tak zednářskou organizaci, která již nebyla spolkem odborným, ale společností nábožensko-ethickou, založenou na zásadách huma-

93.61

Před zahájením dnešního pořádku prohlašuje **Vandervelde** (Belgie) znovu, že ve své řeči o připsání **Labour Party** nevyslovoval mínění

nitních a směřující k mravnímu přerodu člověka oproti duchu církevnímu.

Odhorné výrazy zednické a stavitelské staly se nyní pouhými symboly. Nejednalo se již o stavbu budov a chrámů, ale o vybudování duchovního chrámu lidstva, jednotlivé nástroje zednické měly svůj význam obrazný: Kružídlo na př. značí spojení všech lidí v jediný kruh bratrský atd.

Zednáři byli vlastně lidé docela náboženská, kterým církev veřejné stačiti nemohla, poněvadž open duch tolerance a humanity nebyl vlastní zádnému z vládnoucích vyznání. Zednáři podrželi víru v boha, v nesmrtelnost duše, v jejich dosti kuriosních, ale leckdy myšlenkově zajímavých modlitbách nazývají boha všemohoucím staviteltem světa a umřel-li některý bratr, pravili o něm, že „odešel na věčný východ“ — neboť od východu vychází světlo. Byli tedy zednáři vlastně do jisté míry deisty.

Účelem svobodných zednářů, odmyslíme-li si jejich prapodivné ceremonie, vysvětlitelné jen věkem, který bez podobných věcí obejiti se nemohl, je sbratření vybraných lidí bez rozdílu stavu a vyznání, dobročinnost, mravní zdokonalení člověka. Strašidelné historky o zednářích jsou prostě klerikální výmysl a v 18. století již kolovalo jich nescísné množství. Jistě brožurka zednářská z toho věku hájí velmi prostě a přesvědčivě zednáře hlavně proti obviňování, že přijímají členy jen pro peníze, že půjčují peníze na lichvu a že svoje nepřátely sprovazují násilím se světa. Vždyt byla

cialistická propaganda v Japonsku jest příliš obtížná. Jsme utiskováni, berou se nám časopisy! Vychovávejte v Americe naše ubohé bratry

rozšířena i báchorka, že zednáři, chtějí-li někoho usmrtit, probodnou jeho podobiznu.

„Jaký prospěch budu mít z toho, stanuli se svobodným zednářem? Znáám zednáře, kteří nejsou ani moudří, ani zvláště dobrých vlastností,“ tak táže se jistý občan zednáře v 18. století. Zednář mu na to odpovídá: „Příteli, zde není otázka jaký prospěch lze od zednářství očekávat, já pouze dokázal, že není hříchem býti zednářem. Že mnozí lidé hledají v zednářství nekonečně více, než v něm skutečně je, že věří se v tajemství, kterým se člověk musí usmáti a že mezi zednáři je mnoho entusiastů, pokládajících se za docela jiné lidi, než jsou jiní a také hodně ztřeštěných agitatorů, kteří by dnem i nocí přemlouvali lidi k přistoupení k zednářům, o tom jsem přesvědčen a nepopírám toho. Ale nelze také popřít, že mezi zednáři jsou skutečně, opravdové, vážné přednosti, ať je to již osvěta, zlepšení charakteru, či zevnější prospěch. Neboť proč by vlastně velcí, vážní a učené lidé byli členy našeho řádu? Zajisté velmi správné.

Zednářská tajemství sčvrkla se tedy na kuriosní v duchu věku osmnáctého sice vlastní, ale nám naprosto cizí ceremonie, o nichž ostatně každý může se v lehko přístupných spisech dočísti. Rozpor mezi slavnostním, tajemným rázem a vlastní podstatou zednářství působil leckde až komicky a také celý ten pověřivý kram zednářům jen škodil. Výstřelky zednářství, kde dobrodružnost a slavam hraly hlavní roli nenáleží ovšem k potěšitelným kulturním dokumentům, ale přece nelze beze

Militarismus a mezinárodní komunisty. Reportant Vandervelde.

Konec schůze plenární o půl 7. hod.

slov uznání pozorovati tyto snaby po vyšším životě niterném. I toto bloudění ducha lidského je do jisté míry účtyhodné, zvláště v době, kde bylo jediným protestem proti světskému a duchovnímu despotismu, ve věku kdy vzdělání lidu bylo naprosto zanedbáno a mysl lidské vydána v šanc jezovitským pověrám a klerikálnímu fanatismu. Na zednářství nutno hleděti s hlediska kulturně-historického, tvoří jaksi přechod od člověka náboženského k beznáboženskému a převzavši mnohé ze stávajících církevních zařízení, nemohlo býti rozhodně útwarem dokonalým a hlavně nebylo opravdu demokratickým, převzavši stupnici hierarchickou.

Dnes, kdy věda nehalí se již v tajnosti alchymistických laboratoří, kdy žije se veřejně a pro tajemné není žádné půdy, nemá zednářství smyslu, na jeho místo nastupují obranné organizace protiklerikální, etické hnutí volné myšlenky. Úkol šíření osvěty a sociální spravedlnosti v nejširších vrstvách lidových převzala sociální demokracie. Socialism je dnes jediné moderní a možnou formou, v níž možno mravního a hmotného povznesení nejširších vrstev lidových pronést. Oproti tomuto obrovskému demokratickému hnutí, jeví se hnutí zednářské v historii pouhým, na jednotlivce obmezeným, ne vždy šťastným experimentem, kde bylo leckdy dost dobré vůle, ale přílišné obřadnictví, kuriosní romantism a leckde i zpohodlnění loží zednářských nedovoľovaly, by všelidské ideje Komenského se uplatnily.

J. Č.